Edgar Allan Poe

LIGEIA

Read by
Vincent Price

Ligeia

Ve o irade ki ölmez, içte kalır. İradenin, güçlü iradenin gizlerini kim bilebilir ki? Çünkü Tanrı da yönelimliliğinin doğası sayesinde her şeyin içinde bulunan büyük bir iradedir. İnsan kendisini meleklere ya da ölüme tam anlamıyla ancak güçsüz iradesinin zayıflığından teslim eder. JOSEPH GLANV1LL.

Leydi Ligeia ile nasıl, hattâ tam olarak nerede tanıştığımı kesinlikle hatırlayamıyorum. Aradan çok yıllar geçti ve çektiğim acılar hafızamı köreltti. Veya belki de şimdi bunları anımsayamamamın sebebi sevgilimin kişiliğinin, engin bilgisinin, eşsiz ama sakin güzelliğinin, kısık sesli, ahenkli konuşmasındaki heyecan verici ve büyüleyici fesahatin kalbime son derece düzenli ve gizli adımlarla, fark edilmeyecek ve bilinmeyecek şekilde girmiş olması. Yine de onunla ilk tanıştığım ve en sık görüştüğüm yerin Ren Nehri yakınındaki büyük, eski, çürüyen bir şehir olduğunu sanıyorum. Ailesinden -bahsettiğini kesinlikle işittim. Son derece köklü bir aileden geldiği şüphesiz. Ligeia! Ligeia! Her şeyden çok dış dünyanın izlenimlerini zayıflatmayı gerektiren çalışmalara gömülmüşken, sadece o tatlı sözcük -Ligeia- gözlerimin önüne onun artık yaşamayan görüntüsünü getirmeye yetiyor. Ve şimdi yazarken, birden dostum ve nişanlım, çalışmalarımın ortağı, en sonunda da koynumda karım olmuş kişinin soyadını *hiç öğrenmemiş* olduğumu anımsıyorum. Bu Ligeia'mın bana yönelttiği şaka yollu bir suçlama mıydı? Yoksa bu konuda hiç soru sormamakla sevgimin gücünü mü kanıtlamış olacaktım? Veya bu benim bir kuruntum muydu - en tutkulu bağlılığın mabedinde çılgınca romantik bir adak mıydı? Gerçeğin kendisini hayal meyal hatırlıyorum zaten -ona yol açan ya da ondan kaynaklanan koşulları unutmam şaşırtıcı mı? Ve gerçekten de, eğer Aşk denilen o ruh -put-

perest Mısır'ın soluk ve sis kanatlı Ashtophet'i- söylendiği gibi, sonu kötü bitecek evlilikleri yönetiyorsa, benimkini yönettiği kesindi.

Ancak hafızamın beni yüz üstü bırakmadığı tek bir aziz konu var. Ligeia'nın *kendisi.* Uzun boylu, biraz zayıf, hattâ son günlerinde bir deri bir kemik kalmış biriydi. Tavırlarındaki görkemi, sessiz rahatlığı, ya da adımlarının anlaşılmaz hafifliğini ve esnekliğini tasvire kalkışmam boşuna olur. Bir gölge gibi gelip giderdi. Kapısı kapalı çalışma odama girdiğini mermersi elini omzuma koyduğunda tatlı, kısık sesinin sevgili müziği olmasa hiç fark etmezdim. Yüz güzelliği konusunda hiçbir kadın onunla yarışamazdı. Bir afyon rüyasında görülecek bir aydınlıktı -Delos'un kızlarının uyuklayan ruhlarının üstünde dolanıp duran fantezilerden daha çılgınca tanrısal, şen ve canlandırıcı bir görüntüydü. Ama yüz hatları putperestlerin eserlerine bakarak tapmayı sehven öğrendiğimiz o klasik tarzdan değildi. "Orantısında bir tuhaflık taşımayan," der Bacon, Lord Verulam, güzelliğin tüm genel biçimlerinden ve *türlerinden* bahsederken haklı olarak, "mükemmel bir güzellik yoktur." Yine de, Ligeia'nın yüz hatlarının klasik bir biçimliliğe sahip olmadığını görsem de -güzelliğinin gerçekten "mükemmel" olduğunu, ona egemen olan bir "tuhaflık"ın bulunduğunu algılasam da, yine de bu sıradışılığın, kendi algılayışıma göre "tuhaf olan yönlerin kaynağını bulmaya boşuna çabaladım. O uzun ve soluk alnını - kusursuzdu - öylesine tanrısal bir görkemi tasvirde kullanılınca bu sözcük ne kadar soğuk geliyor! - en saf fildişiyle yarışan tenini, otoriter genişliği ve dinginliği, şakakların üzerindeki bölgelerin hafif çıkıntısını inceledim; Ve sonra Homeros'un deyimiyle "sümbülsü" olan, kuzgun karası, parlak, gür ve kendiliğinden kıvırcık o bukleleri. Burnunun zarif hatlarına bakıyordum -ve benzer bir kusursuzluğu sadece Ibranilerin latif madalyonlarında görmüştüm. Aynı şekilde teni aynı göz kamaştırıcı düzgünlükteydi, aynı şekilde hafifçe kıvrıktı, burun delikleri aynı şekilde uyumla kıvrılarak özgür bir ruha işaret ediyordu. O tatlı ağza bakıyordum. O, gerçekten de tanrısal olan her şeyin bir zaferiydi - kısa üst dudağın muhteşem kıvrılışı - alttakinin hafif, şehvetli uykusu - oyun oynayan o gamzeler ve çok şey anlatan renk - onun sakin ve durgun, ama en yoğun coşkuyu uyandıran gülümsemesi sırasında üzerlerine düşen kutsal ışığın her huzmesini neredeyse irkiltici bir parlaklıkla yansıtan o dişler. Çenenin yapısını inceliyordum - ve burada da Yunanlıların zarif genişliğini, yumuşaklığını ve görkemini, dolgunluğunu ve ruhaniliğini buluyordum - tanrı Apollo'nun Cleomenes'e, Atinalının oğluna bir rüyada gösterdiği yüz hattıydı bu. Ve sonra Li-

geia'nın iri gözlerine bakıyordum.

O gözlerin eski çağlardan günümüze kalan bir benzeri yok. Sevgilimin gözlerinde Lord Verulam'ın gönderme yaptığı sırrın barındığı da söylenebilir. Bizim ırkımızınkilerden çok daha büyük olduklarını düşünüyorum. Hattâ Nourjahad vadisinde yaşayan kabilenin ceylan gözlü mensuplarınınkinden bile iriydiler. Ama Ligeia'nın bu özelliği yalnızca arada sırada -yoğun heyecan anlarında- belirginleşiyordu. Ve böyle anlarda güzelliği -belki de kızışmış hayal gücüm onu böyle görmeme yol açıyordu- ya cennette, ya da bu dünyanın dışında yaşayan varlıkların güzelliğiydi - Türklerin efsanevi Hurilerinin güzelliği. Kürelerinin rengi ışıl ışıl bir siyahtı ve epey üstlerinde uzun, kapkara kirpikler uzanıyordu. Hatları hafifçe çarpık olan kaşları da aynı renkteydi. Ancak gözlerinde fark ettiğim "tuhaflık" şekillerden, renklerden ya da parlaklıktan tamamen bağımsızdı ve sonuçta *ifadede* aranmalıydı. Ah, ne anlamsız söz! Bu sözün basit sesinin engin rahatlığının ardında biz ruhani şeylere dair cehaletimizi koruruz. Ligeia'nın gözlerindeki ifade! Nasıl da saatlerce bunu düşündüm! Nasıl da, bir yaz ortası gecesinin tamamı boyunca, derinliklerine inmeye çabaladım! Neydi - Democritus'un kuyusundan daha derin olan neydi - sevgilimin gözbebeklerinin içlerinde yatan? *Neydi?* Bunu keşfetme tutkusuyla yanıp tutuşuyordum. O gözler! O iri, o parlak, o ilahi küreler! Benim için Leda'nın ikiz yıldızları oldular ve ben de onlar için müneccimlerin en sadığı oldum.

Zihin biliminin pek çok anlaşılmaz tuhaflığı arasında en heyecan verici olanı şudur ki -sanırım okullarda hiç fark edilmemiştir-, uzun süre önce unuttuğumuz bir şeyi hatırlamaya çalışırken, çoğunlukla hatırlamanın *eşiğine* gelir, ama bir türlü hatırlayamayız. Ben de aynı şekilde, Ligeia'nın gözlerini büyük bir dikkatle incelerken, ifadelerinin anlamına yaklaştığımı - yaklaştığımı sezdim - ama bir türlü tamamen ele geçiremediğimi - ve sonra tamamen ettiğimi! Ve (ah, tuhaf gizemlerin en tuhafı!) evrendeki en sıradan nesnede bu ifadenin bir dizi benzerini buldum. Demek istediğim, Ligeia'nın güzelliğinin ruhuma geçtiği ve orada bir mabetteymişçesine yaşadığı dönemden önce, özdeksel dünyada yaşadığım pek çok anda onun iri ve parlak gözlerinin bende uyandırdığı hissin aynısını yaşadım. Ancak bu hissi ne tanımlayabiliyor, ne analiz edebiliyor, hattâ ne de doğru dürüst inceleyebiliyordum. Tekrarlayayım, onu bazen hızlı büyüyen bir asmayı incelerken - bir pervaneyi, bir kelebeği, bir krizaliti, bir dereyi seyrederken buluyordum. Onu okyanusta hissettim; bir meteorun düşüşünde hissettim. Çok yaşlı insanların bakışlarında hissettim. Ve gök-

yüzünde bir iki yıldız var ki - (biri özellikle Lyra'daki büyük yıldızın yakınında bulunan, altıncı boyuttan çift ve değişken bir yıldız) teleskopla baktığımda içimde o duyguyu uyandırdılar. Telli çalgılardan gelen bazı sesler ve kitaplardan okuduğum pasajlar da sık sık aynı etkiyi uyandırdı. Sayısız örnek arasında bir tanesini iyi anımsıyorum. Joseph Glanvill'in bir kitabındaki bir pasaj (belki de sırf tuhaflığı yüzünden - kim bilir?) içimi her seferinde o hisle doldururdu; - "Ve o irade ki ölmez, içte kalır, iradenin, güçlü iradenin gizlerini kim bilmektedir ki? Çünkü Tanrı da istençliliğinin doğası sayesinde her şeyin içinde bulunan büyük bir iradedir, insan kendisini meleklere ya da ölüme tam anlamıyla ancak güçsüz iradesinin zayıflığından teslim eder."

Uzun yıllar düşündükten sonra İngiliz ahlakçısının bu pasajıyla Ligeia'nın karakterinin bir yönü arasında bağlantı kurmayı başardım. Bir düşünce, eylem ya da konuşma *yoğunluğu,* ondaki o müthiş iradenin muhtemelen sonucu ya da en azından göstergesiydi, ki uzun tanışıklığımız süresince buna ilişkin daha açık başka bir belirtiye rastlayamadım. Tanıdığım kadınlar içinde o, dıştan sakin ve uysal görünen Ligeia, şiddetli tutkuların coşkun akbabalarına yem olmaya en uygun olanıydı. Ve bu tutkuların şiddeti hakkında sadece beni aynı anda hem büyüleyip hem korkutan o gözlerin mucizevi bir şekilde irileşmesi sayesinde - kısık sesinin neredeyse büyülü melodisi, tonlu geçişleri, açık seçikliği ve sakinliği sayesinde ve -sık sık söylediği çılgınca sözlerin vahşi enerjisi (ki söyleyiş tarzıyla aralarındaki tezat iyice etkili olmalarını sağlıyordu) sayesinde bir tahminde bulunabiliyordum.

Ligeia'nın bilgisinden bahsettim: Engindi -hiç bu kadar bilgili bir kadın tanımamıştım. Klasik diller konusunda büyük bir uzmandı ve Avrupa'nın modern diyalektleri üstündeki bilgime dayanarak onun bu konuda hiç hata yaptığını görmediğimi söyleyebilirim. Aslında, en çok hayranlık duyulan, çünkü akademinin böbürlendikleri içinde kavranması en güç olan konular hakkında Ligeia'nın yanıldığını hiç gördüm mü? Karımın doğasındaki bu noktanın ancak böyle geç dikkatimi çekmesi ne tuhaf- ne heyecan verici! Onun kadar bilgili başka bir kadın tanımadığımı söylemiştim - ama etik, fizik ve matematik bilimlerinin *tüm* sahalarını başarıyla kat etmiş bir erkek tanıdım mı ki şimdiye kadar? Ligeia'nın başarılarının devasa, şaşırtıcı olduğunu ancak şimdi açıkça görebiliyorum. Yine de bana karşı olan üstünlüğünün, evliliğimizin ilk yıllarında ilgilendiğim metafizik araştırmaların kaotik dünyasında kendimi çocuksu bir güvenle onun rehberliğine teslim edecek kadar bilincindeydim. Beni az il-

gilenilen - az bilinen - konularda eğitirken nasıl büyük bir zafer hissi - nasıl yoğun bir haz - nasıl cennetsi bir umut hissederdim - o nefis manzara yavaşça önüme serilirken ve ben onun uzun, muhteşem, kimsenin geçmediği yollarında, yasaklanamayacak kadar değerli olan tanrısal bir bilgeliğin hedefine doğru ilerlerken!

O halde birkaç sene sonra, böylesine sağlam temelli beklentilerimin kanatlanarak uçup gidiverdiğini görünce nasıl yakıcı bir keder hissine kapıldığımı bir düşünün! Ligeia'sız karanlıkta el yordamıyla ilerleyen bir çocuktan farksızdım. Aşkıncılığın kendimizi kaptırdığımız pek çok gizemini aydınlatan yalnızca onun varlığı, okumalarıydı. Onun gözlerinin ışıltısı olmayınca alev gibi parlayan, altın renkli harfler Satürn kurşunundan daha donuk bir hal aldı. Ve şimdi o gözler üstünde düşünüp taşındığım sayfalar üzerinde giderek daha ender parıldıyordu. Ligeia hastalandı. Vahşi gözleri fazla - fazla görkemli bir ışıkla parıldamaya başladı. Soluk parmakları mezarın saydam, balmumsu rengini aldı ve azametli alnındaki mavi damarlar en ince duygularla hızla şişip sönmeye başladı. Öleceğini anladım - ve amansız Azrail'le ruhsal bir mücadeleye giriştim. Ve tutkulu karımın mücadelesinin benimkinden bile daha enerjik olduğunu görünce hayrete kapıldım. Katı doğası yüzünden ölümün ona dehşetlerini bir kenara bırakıp geleceğine inanmıştım; - ama böyle olmadı. Gölge'ye karşı sergilediği direnişin ateşliliğini anlatmakta kelimeler aciz kalır. Bu acıklı görüntü karşısında inim inim inliyordum. Onu teselli edebilirdim - onunla mantıklı bir şekilde konuşabilirdim; ama onun yaşama - yaşama - sadece yaşama - karşı duyduğu tutkunun yoğunluğu karşısında - hem teselliler, hem de mantık budalalığın son noktası gibi görünürdü. Yine de son ana dek, vahşi ruhunun en şiddetli kıvranışları arasında bile, dıştaki sakinliğini korudu. Sesi iyice inceldi - alçaldı - kısıklaştı - yine de o usulca söylenen sözlerin çılgınca anlamı hakkında düşünmek istemiyordum. Büyülenmiş bir şekilde ölümlülükten daha fazlasını içeren bir melodinin anlattıklarını -ölümlülerin hiç bilmediği kabullenişleri ve hevesleri- dinlerken beynim dönüyordu.

Beni sevdiğinden şüphem yoktu; ve onunki gibi bir yürekte aşkın sıradan bir tutkudan çok daha fazlası olacağını tahmin etmem zor değildi. Ama sevgisinin gücünü ancak ölürken anladım. Uzun saatler boyunca elimi tutarak tutkulu bağlılığı putperestliğe varan, dolup taşan yüreğini döküyordu bana. Böyle itirafları dinlemek gibi kutsal bir ayrıcalığı nasıl edinmiştim? -Sevgilimin bu itirafları ettiği saat içinde ölmesi gibi bir durumla lanetlenmeyi nasıl hak etmiş-

tim? Ama bu konuda uzun uzadıya konuşamayacağım. Şu kadarını söyleyeyim ki, Ligeia'nın bir kadının gücünü aşan ve ne yazık ki hak etmeyen, değersiz birine ihsan edilmiş sevgisinde, en sonunda, artık hızla uçup gitmekte olan yaşama karşı öylesine çılgın bir içtenlikle duyduğu tutkulu özlemin ilkesini tanıdım. Yaşama - *sadece* yaşama - karşı duyduğu bu vahşice özlemi - bu ateşli arzuyu betimleyecek gücüm, anlatabilecek sözlerim yok.

Vefat ettiği gecenin yarısında beni otoriter bir el işaretiyle yanına çağırdı ve birkaç gün önce yazmış olduğu dizeleri tekrarlamamı istedi. Ona uydum. -Dizeler şunlardı:

işte! Bu bir gala gecesi
Yalnız geçen bu son yıllardaki!
Peçelerle donanmış, gözyaşlarına boğulmuş
Bir kanatlı melekler topluluğu
Bir tiyatroda oturmuş, izlemek için
Umutlar ve korkular üstüne kurulu bir oyunu,
Ve ara ara çalıyor orkestra
Müziğini gezegenlerin

Yüce Tanrı'nın kılığındaki mimler,
Mırıldanıp fısıldıyor alçak sesle,
Ve sağa sola uçuşuyor— Kukladan
başka bir şey değiller, gelip giden,
Sahneyi değiştirip duran
Engin şekilsiz şeylerin emriyle,
Kondor kanatlarını çırparken
Görünmez kederler yayan!

O rengarenk drama! -Ah, kesinlikle
Unutulmayacak!
Hayaleti kovalanacak
Onu tutamayan bir kalabalık tarafından.
Hep aynı noktaya dönen
Bir çember boyu,
Konunun özüyse
Çılgınlık, Günah ve Korku.

Ama bakın, taklitçiler güruhunun arasına,

Sürünen bir şekil giriyor davetsizce!
Sahnedeki tenhalıktan
Kıvranarak çıkan kan kırmızısı bir yaratık!
Kıvranıyor! - Kıvranıyor! - Ölümcül sancıları
Mimler ona yem oluyor,
Ve melekler sivri haşarat dişlerinin
İnsan kanına bulandığını görünce, hıçkırıyor.

Sönüyor - sönüyor ışıklar - hepsi sönüyor!
Ve her titreşen formun üstüne
Perde denen tabut örtüsü,
Bir fırtınanın hızıyla iniyor,
Ve beti benzi atmış melekler,
Ayağa kalkıp peçelerini atıyor ve doğruluyor
Bu tragedyanın adı "insan",
Kahramanıysa Fatih solucan.

"Ey Tanrım!" diye haykırırcasına konuştu Ligeia, ben son dizeleri okurken ayağa kalkıp kollarını kasılımlı bir hareketle yukarı kaldırarak - "Ey Tanrım! Ey Yüce Baba! - Bu durum değiştirilemez mi? - Bu Fatih bir kez olsun yenilemez mi? Biz Senin parçan ve Sana dahil değil miyiz? İradenin, güçlü iradenin gizlerini kim - kim bilebilir ki? insan kendisini meleklere *ya da ölüme tam anlamıyla* güçsüz iradesinin zayıflığından teslim eder."

Ve sonra, sanki bu duygu patlamasıyla tükenmişçesine, beyaz kollarını iki yana bıraktı ve ciddiyet içinde ölüm yatağına döndü. Ve son nefeslerini verirken dudaklarından alçak bir mırıltı çıktı. Eğilip ona kulağımı verdim ve tekrar Glanvill'in kitabındaki pasajın son sözlerini işittim -"İnsan *kendisini meleklere ya da ölüme tam* anlamıyla *ancak* güçsüz iradesinin *zayıflığından teslim eder."*

Ligeia öldü; -ve ben, kederden yıkılmış bir halde artık Ren Nehri'nin yanındaki kasvetli ve çürüyen şehirdeki meskenimin yapayalnız terk edilmişliğine katlanamaz oldum. Dünyanın servet dediği şeyden yana sıkıntım yoktu. Ligeia bana genelde ölümlülerin payına düşenden çok, çok daha fazlasını vermişti. Bu yüzden birkaç ay bezgin ve hedefsizce gezindikten sonra güzel İngiltere'nin en yaban ve ıssız bölgelerinden birinde adını vermemem gereken bir manastırı satın alıp onarımını yaptırdım. Binanın kasvetli ve iç karartıcı görkemi, bölgenin neredeyse vahşi doğası, her ikisiyle bağlantılı, melankolik ve eski anılar beni ülkenin o ücra, ıssız köşesine yönelten mutlak bir kendini salıverme hissiyle epey

örtüşüyordu. Buna karşın, yeşillikler arasında çürüyen manastır dıştan pek değişikliğe uğramasa da, iç kısmını çocuksu bir sapkınlıkla ve belki de acılarımı biraz hafifletmeyi umarak, muhteşem bir şekilde döşedim. -Böyle çılgınlıklardan çocukken bile hoşlanırdım ve sanki şimdi, kederimin bunaklığıyla birlikte geri geliyorlardı. Heyhat, Mısır'ın debdebeli ve olağanüstü drapelerinde, görkemli oymalarında, harika kornişlerinde ve eşyalarında, altın püsküllü halılarının çılgınca desenlerinde nasıl da yeni bir deliliğin keşfedilebileceğini öyle iyi hissediyorum ki! Afyonun kölesi olmuştum ve yaptıklarımda, emirlerimde düşlerimden esinleniyordum. Ama bu absürdlüklerden bahsetmekle vakit kaybetmemeliyim. Yalnızca zihinsel bir yabancılaşma anında - sarışın ve mavi gözlü, Tremaine'li Leydi Rowena Trevonion'u eşim olarak - unutulmaz Ligeia'nın halefi olarak - kabul edip sunaktan alarak götürdüğüm odadan bahsedeyim.

O düğün odasının mimarisinin ve dekorasyonunun her ayrıntısını şu anda anımsıyorum. Gelinin mağrur ailesinin ruhları, o çok sevdikleri sevdikleri kızlarının *öylesine* süslü bir dairenin eşiğinden adımını atmasına altın hırsı yüzünden izin verirlerken neredeydi? O odanın bütün ayrıntılarını anımsadığımı söyledim - yine de büyük önem taşıyan konuları ne yazık ki unuturum - ve oradaki fantastik görüntüde hafızada yer edecek bir sistem, bir düzen yoktu. Mazgallı manastırın yüksek kulelerinden birinde yer alan oda beşgen ve oldukça genişti. Beşgenin güney yüzü tamamen pencereydi - Venedik'ten gelmiş devasa bir camdı - kurşuni bir rengi olan tek bir pencere camıydı, bu yüzden güneş ya da ay ışınları içerideki nesnelere korkutucu bir loşluk veriyordu. Bu dev pencerenin üst kısmında kulenin duvarına tırmanan yaşlı bir asma uzanıyordu. Kasvet verici bir meşeden yapılmış olan tavan son derece yüksek ve tonozluydu; üstü yarı-Gotik, yan-Druidik, en çılgınca ve tuhaf, karmaşık desenlerin örnekleriyle kaplıydı. Bu melankolik tavanın tam ortasından iri halkalı tek bir altın zincirin ucunda, yine aynı metalden yapılma bir tütsülük sarkmaktaydı. Desenleri Arap tarzındaydı ve deliklerinin bazıları öyle bir şekilde açılmıştı ki, içlerinden rengarenk alevler adeta yılanlara özgü bir canlılıkla donanmışlarcasına sürekli girip çıkıyordu.

Doğu tarzı birkaç kanepe ve altın şamdan odanın çeşitli yerlerinde durmaktaydı - yatak da vardı - zifaf yatağı - Hint modeliydi, alçaktı ve abanozdan oyulmuştu, üstünde tabut örtüsünü andıran bir gölgelik vardı. Odanın her köşesinde Luxor'daki kralların mezarlarından alınmış, siyah granitten yapılma dev birer lahit durmaktaydı ve asırlık kapaklarında çok eski bir heykeltıraşlık

stilinin izleri vardı. Ama asıl fantezi (heyhat!) dairenin perdelerindeydi. Devasa - hattâ orantısızca - bir yükseklikteki duvarlara - boydan boya ağır ve dev bir goblen asılıydı - kumaşının aynısı yerdeki halıda, kanepelerin ve abanoz yatağın örtüsünde, yatağın sayvanında ve pencereyi kısmen örten, göz alıcı kıvrımlı perdelerde de bulunan bir goblen. Bu kumaş altın bakımından en zengin olan türdü. Üstü düzensiz aralıklarla, yaklaşık otuz santim çapındaki ve simsiyah arabesk figürlerle kaplıydı. Ama bu figürler ancak tek bir açıdan bakıldığında gerçekten arabesk bir nitelik kazanıyordu. Şimdi yaygın bir şekilde bilinen ve aslında kökleri çok eskiye dayanan bir yöntemle, farklı şekillerde görünecek bir biçimde yapılmışlardı. Odaya giren birine basit canavarlıklar gibi görünüyorlardı; ama biraz daha ilerlediklerinde bu izlenim giderek değişiyordu; ve ziyaretçi odada durduğu yeri değiştirdikçe kendini Norman batıl inançlarına ait ya da keşişin suçlu uykularında gördüğü türden korkunç şekillerle bitmemecesine sarılmış halde buluyordu. Bunların uyandırdığı fantazmagorik etki perdelerin arkasındaki kesintisiz, güçlü bir hava akımı tarafından daha da pekiştiriliyor - hepsine iğrenç ve rahatsız edici bir canlılık katıyordu. Tremaine Leydisiyle evliliğimizin ilk uğursuz ayını böyle salonlarda - böyle bir gerdek odasında - pek huzursuzlanmadan geçirdik. Karımın ruh halimdeki şiddetli dalgalanmalardan ödünün patladığını - benden uzak durduğunu ve beni pek sevmediğini - fark etmemek elde değildi; ama bundan rahatsızlık değil, tersine haz duyuyordum. Ondan, insandan çok şeytana yakışır bir tiksintiyle nefret ediyordum. Hafızam geriye, (ah, nasıl da yoğun bir pişmanlıkla!) Ligeia'ya, yüce, güzel, mezardaki sevgilime uçuyordu. Onun saflığını, bilgeliğini azametli ve ruhani yapısını, tutkulu, putperestçe aşkını anımsamaktan zevk alıyordum. Bazen ruhumda onunkinden de güçlü ateşlerin serbestçe yandığı oluyordu. Afyon düşlerimin heyecanı içinde (çünkü bu uyuşturucunun zincirlerini boynuma geçirmiştim) gecenin sessizliğinde, ya da gündüz vakti küçük vadilerin gözlerden uzak köşelerinde ismini sesleniyordum, sanki vahşice arzum, kutsal tutkum, ona karşı duyduğum özlemin şevkiyle onu ayrıldığı yola -ah, sonsuza dek olabilir mi?- dünyaya geri döndürebilirmişim gibi.

Evliliğin ikinci ayının neredeyse başında Leydi Rowena ani bir hastalığa yakalandı ve iyileşmesi uzun sürdü. Yüksek ateşi gecelerini rahatsız geçirmesine yol açıyordu; ve yarı uykulu, aklı karmakarışık bir haldeyken kulenin içindeki ve etrafındaki sesler, hareketlerden bahsediyordu ki, bunların sadece vehminden ya da odanın fantazmagorik etkisinden kaynaklandığına karar vermiş-

tim. Sonunda kendini toparlamaya başladı - ve nihayet tamamen iyileşti. Ama kısa bir aradan sonra tekrar, bu kez daha hasta bir halde yatağa düştü; ve zaten zayıf olan bedeni bu saldırıdan sonra toparlanamadı. Hastalığı bu noktadan sonra endişe verici bir nitelik kazandı ve sık sık tekrarlanmaya, doktorlarının hem bilgisine, hem de büyük çabalarına meydan okumaya başladı. Görünüşe bakılırsa onu insani yollarla terk etmeyecek biçimde kronikleşen hastalık ağırlaştıkça, sinirlerinin de giderek bozulduğunu ve önemsiz şeylerden korktuğunu fark etmemem mümkün değildi. Şimdi daha önce sadece değindiği seslerden -hafif seslerden- ve goblenlerdeki tuhaf hareketlerden git gide artan bir azim ve sıklıkla bahsediyordu.

Eylülün sonlarına doğru bir gece bu rahatsız edici konuya her zamankinden yoğun bir ısrarla dikkatimi çekti. Huzursuz bir uykudan yeni uyanmıştı ve ben yarı endişeli, yarı belirsiz korkulu, iyice zayıflamış yüzünü izlemiştim. Abanoz yatağının yanına, Hint kanepelerinden birine oturdum. Biraz doğruldu ve ciddi, kısık bir fısıltıyla bana duymakta olduğu, ama benim duyamadığım seslerden bahsetti - o *anda* görmekte olduğu, ama benim algılayamadığım hareketlerden. Rüzgar goblenlerin arkasında hızla esiyordu. Ona o kesik kesik soluk sesleriyle duvardaki figürlerin hareketlerinin rüzgarın doğal sonucu olduğunu göstermek istedim (ama, itiraf edeyim ki, buna ben de *tamamen* inanmıyordum). Ama benzi ölü gibi sararınca, şüphelerini giderme çabalarımın boşuna olacağını anladım. Bayılıyor gibiydi ve ortalıkta yardım edecek hizmetçi yoktu. Doktorlarının tavsiyesi olan bir sürahi dolusu beyaz şarabın nerede olduğunu anımsadım ve onu almak üzere koşarak odayı geçtim. Ama tütsülüğün ışığının altından geçerken iki tuhaf şey dikkatimi çekti. Görünmez, ama dokunulabilir bir cismin hafifçe içimden geçtiğini hissettim; ve altın halının üstünde, tütsülüğün yaydığı parlak ışığın tam ortasında bir gölgenin -hafif, belirsiz, meleksi bir gölgenin- sanki bir gölgenin gölgesinin durmakta olduğunu gördüm. Ama aşırı miktarda afyon almış olduğumdan bunlara pek dikkat etmedim. Rowena'ya da bahsetmedim. Şarabı bulduktan sonra geri dönüp bir kadehi doldurdum ve kendinden geçen leydinin dudaklarına uzattım. Ancak şimdi biraz kendine gelmişti ve kadehi kendisi aldı, ben de gözlerimi ondan ayırmadan yanımdaki bir kanepeye çöktüm, işte o zaman halının üzerindeki, yatağın yanındaki hafif ayak sesini açık seçik işittim; ve bir saniye sonra, Rowena şarabı dudaklarına götürürken, kadehin içine sanki odanın atmosferindeki görünmez bir pınardan, parıltılı ve yakut rengi bir sıvının üç dört iri dam-

lasının düştüğünü gördüm ya da gördüğümü hayal ettim. Bunu ben gördüysem bile -Rowena görmedi. Şarabı duraksamadan içti ve ben ona sonuçta korkusunun, afyonun ve saatin geçliğinin harekete geçirdiği bir hayal gücünün ürünü olarak ele alınması gereken bu olaydan bahsetmedim.

Yine de o yakut rengi damlaların düşmesinden hemen sonra karımın durumunun birden kötüleştiğini gözardı edemiyorum; öyle ki, bundan sonraki üçüncü gecede hizmetçileri onu mezara hazırlamaya başladı ve dördüncü gece kefene sarılmış bedeniyle birlikte, onu karım olarak kabul ettiğim olağandışı odada tek başıma oturuyordum. -Afyonun yol açtığı çılgınca görüntüler önümde gölgeler gibi hızla uçuşuyordu. Odanın köşelerindeki lahitlere, goblenin üstündeki değişken figürlere ve tepedeki tütsülüğün renk renk alevlerine huzursuz gözlerle bakıyordum. Derken, başka bir gece olanları hatırlayınca, gözlerim o gölgenin belli belirsiz izini görmüş olduğum noktaya takıldı. Ama artık orada yoktu; ve rahatlamış bir halde yataktaki solgun ve kaskatı bedene döndüm. O zaman Ligeia'ya ilişkin binlerce anı üstüme akın etti -ve yüreğimi, *onu* böyle kefenli gördüğümde hissettiğim o tarif edilmez keder bir sel gibi, tüm şiddetiyle doldurdu. Gece yerini sabaha bıraktı; ve ben hâlâ tek aşkıma ilişkin acı düşüncelerle dolu halde, Rowena'nın bedenine bakmayı sürdürüyordum.

Hafif, yumuşak, ama oldukça belirgin bir hıçkırık beni uykumdan uyandırdığında vakit gece yarısı, biraz daha erken ya da daha geç olabilirdi, çünkü saate bakmamıştım. - Abanoz yataktan geldiğini hissettim - ölüm döşeğinden. Batıl bir dehşetin ızdırabıyla dinledim - ama tekrarlanmadı. Cesette bir hareket görmek için gözlerimi zorladım - ama en küçük bir hareket bile fark edilmiyordu. Yine de yanılmış olamazdım. Sesi, ne kadar hafif olursa olsun, duymuştum ve içimde ruhum uyanmıştı. Dikkatimi kararlılıkla ve sebatla cesedin üstünde yoğunlaştırmayı sürdürdüm. Sonunda yanaklarına ve gözkapaklarının küçük damarlarına hafif, zayıf ve neredeyse fark edilmez bir kızarıklığın yayılmış olduğunu fark ettim. Ölümlülerin dilinin yeterince ifade edemeyeceği, anlatılmaz bir dehşet ve hayretle kalbimin durduğunu, oturduğum yerde uzuvlarımın kaskatı kesildiğini hissettim. Yine de bir görev duygusu kendimi toparlamamı sağladı. Artık hazırlıklarımızda aceleci davranmış olduğumuzdan şüphem yoktu - Rowena hâlâ yaşıyordu. Hemen bir şeyler yapılmalıydı: Ama kule manastırın hizmetçilerin kaldığı bölümünden epey uzaktaydı - seslenebileceğim kadar yakında değillerdi - ve onları ancak odadan beş on dakikalığına

çıkarak yardıma çağırabilirdim - ve bunu yapamazdım. Bu yüzden hâlâ ortalarda gezinen ruhu geri çağırmaya tek başıma çabaladım. Ancak kısa süre sonra durumu tekrar kötüleşti; renk hem yanaklarından, hem de gözkapaklarından gitti ve geride mermerden daha solgun bir beyazlık bıraktı. Dudaklar ölümün o korkunç ifadesiyle iki kat buruşup büzüldü. Bedenin yüzeyine iğrenç, yapışkan bir ıslaklıkla soğukluk hızla yayıldı; ve o her zamanki katılık hemen geri geldi. Ansızın uyanınca yerimden fırlamıştım ve sonra tekrar, ürpererek kendimi kanepeye attım ve yine Ligeia'ya ilişkin tutkulu düşler kurmaya başladım.

Bir saat kadar sonra (mümkün müydü bu?) yatağın bulunduğu taraftan gelen belirsiz bir sesin ikinci kez farkına vardım. Dinledim - yoğun bir dehşetle. Ses tekrar geldi - bir iç çekişti bu. Cesedin yanına koşunca dudakların titrediğini gördüm - açıkça gördüm. Bir dakika sonra gevşeyip bir dizi parlak, inci gibi dişin üzerine kapandılar. Şimdi yüreğimde şaşkınlık daha önce orada tek başına hüküm sürmüş olan derin dehşetle mücadele ediyordu. Görüşümün bulanıklaştığını, mantığımın dizginlerinden boşandığını hissettim; ve yapmam gereken şey için gerekli gücü ancak büyük bir çabayla toplayabildim. Şimdi alında, yanakta ve boğazda kısmi kızarıklıklar vardı. Bütün gövdeye hissedilir bir sıcaklık yayılmıştı. Kalp atışları bile hafifçe hissediliyordu. Leydi *yaşıyordu;* ve onu hayata döndürme çabalarıma iki misli şevkle devam ettim. Şakakları ve elleri ovarak ısıttım ve ıslattım, epey derin tıbbi bilgimle tecrübelerimin aklıma getirdiği her şeyi yaptım. Ama hepsi boşunaydı. Birden renk kayboldu, nabız durdu, dudaklar tekrar ölü bir ifadeye büründü ve anında bütün gövdeye o buz gibi soğukluk, o kurşuni renk, o kaskatılık, o çökmüşlük ve günlerdir ölü birinde görülen bütün o iğrenç tuhaflıklar yayıldı.

Ve ben tekrar Ligeia'yı düşlemeye başladım —ve tekrar, (bunu yazarken titremem şaşırtıcı mı?) *tekrar* abanoz yatağın bulunduğu taraftan gelen hafif bir hıçkırık işittim. Ama o gecenin ağza alınmaz dehşetlerini niye ayrıntılarıyla anlatayım ki? Niye bu iğrenç yeniden canlanma dramının şafak sökene dek ara ara tekrarlandığını; her birinin giderek daha geri dönüşsüz gibi görünen ölümlerle son bulduğunu; her ızdırabının sanki görünmez bir düşmanla boğuşuyormuş izlenimini verdiğini; ve her mücadelenin sonunda cesedin görünüşünde anlayamadığım vahşice bir değişikliğin olduğunu anlatmak için duraksayayım ki? Hemen sonuca geleyim.

O korku dolu gecenin büyük kısmı bitmişti ve bir ara ölmüş olan o tekrar

kımıldıyordu — şimdi daha öncekinden de şiddetli bir şekilde, her ne kadar mutlak umutsuzluğuyla her şeyden daha tiksinti verici olan bir ölüm uykusundan uyanıyor olsa da. Uzun süredir çabalamayı ya da hareket etmeyi kesmiş, bir vahşi duygular girdabının pençesinde, ki yoğun bir dehşet bunların belki en az korkuncu ya da tüketicisiydi, çaresizce kanepede kaskatı oturmaya devam ediyordum. Ceset, söylediğim gibi, şimdi her zamankinden şiddetli kıpırtılarla hareket ediyordu. Yaşamın renkleri çehresine alışılmadık bir enerjiyle doluyor - uzuvlar gevşiyordu - ve gözkapakları hâlâ sımsıkı kapalı olmasa ve o kefen bedene hâlâ mezarsı bir hava vermese, Rowena'nın Ölüm'ün zincirlerinden tamamen kurtulmuş olduğuna inanabilirdim. Ama bu fikri o zaman tam olarak benimsememişsem bile, kefenli yaratık yataktan kalkıp zayıf adımlar ve kapalı gözlerle, bir rüyanın içinde şaşkınlıkla ilerlercesine, cesaretle ve kararlılıkla odanın ortasına doğru yürürken artık şüphe etmeyi sürdüremezdim.

Titremedim - kımıldamadım - çünkü karşımdaki figürün genel havasına, görünüşüne, davranışlarına ilişkin bir ağza alınamaz hayaller ordusu beynimin içinde hızla hareket ederek beni felç etmiş - dondurup taşa çevirmişti. Kımıldamadım - o hayalete bakmayı sürdürdüm. Düşüncelerimde delice bir karmaşa vardı - yatıştırılamaz bir kargaşa. Karşımdaki gerçekten *yaşayan* Rowena mıydı? O gerçekten Rowena olabilir miydi - sarışın, mavi gözlü, Tremaineli Leydi Rowena Trevanion? Ama bundan niye, *niye* şüphe duyuyordum ki? Ağzı sargılıydı - ama bu soluk alıp veren Tremaine'li Leydi'nin ağzı olamaz mıydı? Ve yanaklar - tıpkı en sağlıklı zamanlarındaki gibi gül pembesiydiler -evet, bunlar gerçekten de yaşayan Tremaine'li Leydi'nin güzel yanakları olabilirdi. Ve tıpkı sağlıklı zamanlarındaki gibi gamzeli olan bu çene ona ait olamaz mıydı? *-Ama o halde hastalığı süresince boy mu* atmıştı?Hangi anlatılmaz delilik bu düşünceyi sokmuştu kafama? Bir hamleyle ayaklarına doğru atıldım! Dokunuşumdan kaçarken başını örten o korkunç kefeni düşürdü ve odanın atmosferine uzun ve dağınık saç yığınları yayıldı; *gece yarısının kuzgun kanatlarından daha karaydılar!* Ve şimdi önümde duran figürün *gözleri* yavaşça açılıyordu. "İşte, en sonunda," diye haykırdım yüksek sesle, "asla - asla yanılmış olamam - bu iri, kara ve vahşi gözler - kaybettiğim aşkımın - Leydi - LEYDİ LIGEIA'nın gözleri."

eskikitaplarim.com